

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ: ФЕНОМЕН, ЗМІСТ, СТРУКТУРА

О. І. Пилипишин, Л. Г. Гребенюк

*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

У статті досліджено практичні шляхи формування соціальної відповідальності студентів медичного коледжу на основі активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Проаналізовано можливості використання інноваційних технологій у процесі формування соціальної відповідальності майбутніх медичних сестер.

SOCIAL RESPONSIBILITY OF MEDICAL COLLEGE STUDENTS: PHENOMENON, CONTENT, STRUCTURE

O. I. Pylypyshyn, L. G. Grebenyuk

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

The article studies practical ways of forming social responsibility of medical college students on the basis of intensification of their educational and cognitive activities. Possibilities of innovative technologies application into the process of social responsibility formation of the future nurses are analyzed.

Вступ. Рівень соціальної відповідальності студентства неповною мірою відповідає сучасним вимогам суспільства: більшість із них характеризується недостатньо стійкими, внутрішньо суперечливими ціннісними орієнтаціями, неповним усвідомленням вимог до майбутньої професії та власних особистісних якостей, відсутністю мотивації до особистісно-професійного вдосконалення, нестійким ставленням до майбутньої професії загалом. Їхня діяльність регулюється переважно зовнішніми стимулами та спонуканнями, недостатньо проявляється внутрішня мотивація, переважає орієнтація на особисті інтереси, спочатку лише незначна кількість студентів орієнтує власну діяльність на соціально значущий результат.

Основна частина. Сучасна ситуація в професійному просторі України вимагає від молодого фахівця відповідального ставлення до власного вибору, його наслідків. У зв'язку з цим, одним із найважливіших завдань вищої школи є розвиток у студентської молоді соціальної відповідальності. Особливо гостро дана проблема постає в системі підготовки кадрів у галузі сестринської освіти.

Наявність високого рівня соціальної відповідальності створює умови для глибокої усвідомленості значущості своєї професії, зумовлює ефективність навчальної, а згодом професійної діяльності майбутнього фахівця й суттєво здійснює вплив на особистісно-професійний саморозвиток, що є необхідним в організації цілеспрямованої роботи з розвитку означеної якості у студентів.

Під соціальною відповідальністю майбутніх фахівців сестринської справи розуміють комплекс стійкого потенціалу особистості, спрямованість якого орієнтована на сумлінне виконання своїх обов'язків в аспекті глибокої мотивованої усвідомленості значення виконуваних дій та здійснених обов'язків для суспільства, орієнтацію на позитивний результат, здійснення діяльності в творчому та результативному напрямках [1].

Виховання соціальної відповідальності студента здійснюється в процесі навчальної діяльності [2] і передбачає такі напрямки:

– удосконалення форм навчально-виховного процесу шляхом моделювання навчальних ситуацій для прояву відповідальності;

– удосконалення форм, методів контролю, виробничого потенціалу; орієнтацію на самореалізацію особистості;

– використання фундаментальних знань для активізації духовних інтенцій студентів;

– розвиток внутрішньої відповідальності [3].

Формування соціальної відповідальності у студентському середовищі передбачає врахування таких важливих рекомендацій, як:

– необхідне застосування проблемних методів навчання та виховання;

– розвиток міжсуб'єктної довіри на основі здатності до емпатії в ході реалізації спеціальних програм;

– удосконалення форм організації навчально-виховної роботи;

– збільшення кількості форм, що орієнтовані на діалог, співробітництво та самореалізацію;

– моделювання навчальних і виробничих ситуацій, що пов'язані з необхідністю вільного вибору способу дій, форм контролю та оцінки прийнятого рішення [3].

Дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів показують, що навіть при спеціально спрямованих на людину соціально-виховних та інших впливів їхній успіх залежатиме від таких умов та ситуації, коли здійснюється опосередкування їх людиною. Необхідно створити умови, які були б здатні створити ситуацію постійної зацікавленості студентів у процесі навчання, а у майбутньому – в процесі праці та її продуктивних результатах. Студентське середовище повинно бути наповнене критичними вимогами, а також умовами їхньої реалізації: внутрішня налаштованість особистості на навчання, усвідомлення суспільної значущості сестринської діяльності й з послідовним її переростанням у внутрішню потребу її реалізації.

Важливо, щоб ці вимоги і це спеціально створюване змістове наповнення у студентському середовищі було не чимось нав'язане зовні, а були також передбачені механізми для повсюдного прояву творчості, ініціативності та об'єктивної оцінки продемонстрованих результатів.

Отже, незважаючи на достатню розмитість поняття «соціальна відповідальність», яке стосується студентського простору, базовими складовими соціальної відповідальності студентів є їхня особиста відповідальність (що включає професійний та моральний контексти). Формування соціальної відповідальності буде ефективним за умов активізації основних її структурних компонентів, які, на нашу думку, представляються у взаємозв'язку трьох компонентів когні-

тивного, мотиваційно-ціннісного, поведінкового (який об'єднує діяльнісний і особистісний компоненти). Це потребує залучення студентів до такої діяльності, яка б сприяла активізації їхньої емоційної сфери в напрямку актуалізації особистісних і соціально значущих внутрішніх мотивів, впливала на їхню свідомість і дії, стимулюючи до вдосконалення знань, умінь, власних особистісних якостей й спонукаючи до активної діяльності щодо запобігання та вирішення соціально-педагогічних проблем.

Так, мотиваційно-ціннісний компонент відображає мотиваційну складову до здійснення діяльності, що супроводжується глибоким осмисленням майбутніми медсестрами цінності своєї професії.

Когнітивний компонент є певною формою осмислення норм, запитів та вимог соціуму до відповідальності медичної сестри.

Поведінковий визначає вектор прояву готовності кожного студента (особистісний компонент) до виконання оптимальних професійних дій (діяльнісний компонент).

Ці компоненти визначають необхідність реалізації певних вимог, до яких віднесено:

– створення необхідного середовища із достатньо виваженої та цілеспрямованої та структурованої спрямованості навчально-виховного процесу на майбутню професійну діяльність для розвитку внутрішньої мотивації майбутніх медичних сестер;

– використання творчих, проблемних завдань, форм, методів і напрямків алгоритмізованого та активного планування і моделювання професійної діяльності майбутньої медичної сестри на заняттях;

– організацію взаємодії та посередництва між особами, які безпосередньо здійснюють професійну діяльність у сфері охорони здоров'я;

– залучення студентів до активної практичної та дослідницько-пошукової діяльності з вирішення актуальних професійних проблем;

– організацію студентського самоврядування для набуття досвіду відповідальної поведінки.

Показовим у цих питаннях є досвід зарубіжних країн. Так, у Польщі існує спеціальна програма «SOS – Студентська соціальна відповідальність». Її проводить Департамент міжнародного менеджменту в співпраці з територіальними громадами, вишами міста Кракова. Мета такого проекту полягає в залученні студентів до майбутньої професійної діяльності вже під час навчального процесу, постійно здійснюючи моніторинг поточної ситуації зі зацікавленістю сту-

дентів процесом навчання. Показово, що цим самим освітні установи намагаються продемонструвати, що питання формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців є важливими, щоб розвивати чутливість, майстерність та ініціативність у бажанні постійного самовдосконалення. Як вважають автори цієї програми, студенту потрібна допомога у формуванні найголовнішої якості, яка визначає усю його майбутню діяльність. Для цього студентів залучають у соціальні аспекти життя, організації вільного часу, а під час навчального процесу – традиційними і новітніми засобами навчання – міні-лекціями, семінарами, науковими заходами тощо [4].

Провідним підходом до організації педагогічного процесу в медичному коледжі є моделювання умов професійної діяльності, що реалізується на таких педагогічних принципах:

- оптимізації педагогічного процесу, підлаштування структури всіх навчальних дисциплін у взаємодоповнюючу відповідність зі сучасними підходами до їх змісту і мінливими цілями підготовки фахівців;

- поєднання гармонійного розвитку особистості та її професіоналізації;

- професійної спрямованості організованого педагогічного процесу, що сприяє ефективному професійному становленню майбутнього фахівця;

- системності, поступальності та цілісності у формуванні особистості, реалізації міждисциплінарного підходу, встановлення міжпредметних зв'язків.

Другим підходом педагогічного процесу в медичному коледжі є відповідність діяльності педагогів пізнавальним можливостям і морально-духовним потребам студентів, що відображено в принципах:

- єдності вимогливості та поваги до майбутніх медичних сестер;

- відповідності цілей і технологій педагогічного процесу потребам та мотивам професійної діяльності сучасного фахівця та професійного становлення і самовдосконалення;

- оптимального поєднання диференційованого та індивідуального підходів у процесі підготовки медичних сестер, створення і забезпечення умов для формування творчої індивідуальності та активності.

Як третій підхід можна прийняти положення про прямо пропорційну залежність підвищення якості та результативності процесу підготовки майбутніх медсестер у медичному коледжі, що ґрунтується на принципах:

- гармонійного управління професійним становленням студентів;

- цілісного і гармонійного розвитку особистості фахівця, створення умов для розкриття та всебічного формування його сутнісних сил;

- формування позитивного ставлення до професії, розвиток необхідних навичок професійної діяльності та поведінки.

Четвертим важливим педагогічним підходом процесу підготовки майбутніх медичних сестер у медичному коледжі є закон забезпечення єдності навчання, виховання, розвитку, освіти, психологічної підготовки і самовдосконалення майбутніх фахівців.

Основні принципи:

- принцип виховуючого навчання;

- принцип розвиваючого навчання;

- принцип реалізації багаторівневої вищої освіти;

- принцип психологічної підготовленості до професійної діяльності;

- принцип самоосвіти і самонавчання студентів, самовдосконалення себе як особистості та як фахівця.

Вищеперераховані принципи підготовки фахівців спрямовують діяльність адміністративного та викладацького складу медичного коледжу на науково визначене управління освітнім процесом.

Створення відповідних умов для формування соціальної відповідальності майбутніх медичних сестер може вирішитися через інклюзію студентів у процес соціального проектування, що поєднує три взаємопов'язаних етапи:

1. Всебічне інформування студентів щодо прав і обов'язків, про керівні положення, норми і правила, що детермінують поведінку людини в соціумі та способи її реалізації.

2. Актуалізація життєвого досвіду особистості, що передбачає мотивацію соціально відповідальної поведінки, моральні прагнення до здійснення соціально відповідальних вчинків, підштовхуючи свідомо регульовану діяльність та створення ситуацій, що вимагають усвідомлення вибору необхідної лінії поведінки особистості, прийняття певних рішень і оцінювання їх наслідків за рахунок організації навчального середовища та відповідних взаємодій. Наслідком цього (і в ході цього процесу) повинна стати суспільно значуща діяльність майбутнього фахівця.

3. Затвердження власного досвіду в його різноманітних проявах та формах суспільно значущої діяльності (науково-дослідної, культурно-просвітницької,

громадської тощо), включення в діяльність соціально-професійних груп.

До умов, що сприяють ефективності формування соціальної відповідальності у майбутніх медичних сестер, віднесено:

– організацію навчання основ необхідних знань про соціальну відповідальність фахівця, про сутність прав, обов'язків, норм і правил поведінки особи в соціумі, про цінності, моралі та моральності, про припустимі та неприпустимі наслідки прийняття рішень медичної сестри, про соціальні наслідки певних взаємодій з пацієнтами та їхніми родичами тощо;

– всебічне забезпечення інклюзії навчальної та суспільно значущої діяльності студентів, їхньої активної позиції у даному процесі;

– створення необхідного професійно-педагогічного середовища для формування соціальної відповідальності шляхом включення майбутніх медичних сестер у спеціальний процес проектування і реалізації соціальних програм із навчально-виховної роботи.

Висновки. Для ефективного і керованого процесу підготовки майбутніх медичних сестер та виховання соціально відповідальної особистості є важливою характерна тенденція широкого застосування новітніх інформаційних технологій і форм, нових видів занять

та активної педагогічної взаємодії як викладачів, так і студентів. Це можуть бути такі напрямки, як:

1) апробація творчо-проблемного і проблемно-діяльнісного підходів у навчально-виховному процесі медичного коледжу;

2) розробка та використання певних концептуальних положень теорії поетапного формування розумових дій;

3) узагальнення під час навчального процесу професійно значущої інформації;

4) застосування керівних основоположних ідей навчання в опануванні професійними знаннями, навичками і вміннями;

5) алгоритмізація та програмування новітніх інформаційних програм, що забезпечують навчально-виховний процес;

6) змістовне вивчення найважливіших розділів навчального плану комбінованим принципом – зі застосуванням інформаційних технологій та традиційних, де були б реалізовані ідеї інтелектуального та емоційного «занурення»;

7) використання професійно орієнтованих ідей щодо педагогічної співпраці та співробітництва;

8) реалізація сучасних комп'ютерних ігрових форм організації навчальних занять, виховного процесу та ін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Звонар В. П. Соціальна відповідальність: еволюція системної парадигми / В. П. Звонар // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; [редкол. : О. О. Беляєв (відп. ред.) та ін.]. – К. : КНЕУ, 2012. – Спец. вип. : Праця в XXI столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток : у 2 т. – Т. 1. – С. 461–470.

2. Бобкова Е. Н. Педагогічні умови виховання соціальної відповідальності у старших школярів : автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / Е. Н. Бобкова. – Кострома, 2004.

3. Васильев С. Н. Формирование социальной ответственности у курсантов военного вуза : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук / С. Н. Васильев. – Кострома, 2006. – 16 с.

4. SOS – Społeczna Odpowiedzialność Studentów [Electronic Resource]. – Access mode : URL:<http://katzm.uek.krakow.pl/sos---spoleczna-odpowiedzialnosc-studentow>. – Title from the screen.

Отримано 19.11.20